

ТРИЗЕНЬНИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT
UKRAINIENNE

Число 17 (521) Рік вид. XII. 26 квітня 1933 р. Ціна 1 fr. 50. Прік 1 fr. 50

Париж, неділя, 26 квітня 1936 року.

В цьому числі «Тризуба» у відділі хроніки містимо звістку, що надійшла з Берліна, про цікавий виклад в Домі. Німецької Преси старого німецького професора П. Рорбаха, відомого своїми симпатіями до української справи, на тему — «Тисяча літ України та Схід Європи».

Відомість про цей виклад, — можливо, з огляду на особу доповідача та сучасне міжнародне становище, — облетіла одразу де-які органи преси російської, польської і навіть французької. Не можна, природне, і ми пройти мовчанкою мимо цього прояву зацікавлення українським питанням у Німеччині.

Німеччина ніколи не грішила особливим зацікавленням проблемою самостійної Української Держави, не дивлячись на славу, особливо серед росіян, мало не інспіраторши всього українського національного руху. І певні тенденції в ній до прихильного відношення до «єдиної й неділимої» Росії, — розбити яку все намагаються українці, — панують і зараз.

Тому факт викладу в теперішній час на зазначену вище українську тему визначного німецького вченого, відомого не лише прихильним відношенням до позитивного розрішення проблеми української державности, а й активною працею над її студіями й дослідженням, — треба привітати, особливо приймаючи на увагу оваційне прийняття викладу тими німецькими його слухачами, про яких згадується в нашій хронікальній замітці.

А приймалося так не що інше, як думка про те, що на майбутнє Схід Європи треба представляти собі, як ряд незалежних національних держав, які мають повстати на місці совітського союзу, та що ґрунтовні студії над Сходом Європи, сучасний стан його й передбачення наперед лише на такому розрішенні справи Сходу Європи можуть зупинити поважну політичну думку.

«Тризуб» нечисленне число раз висловлював на своїх сторінках це твердження. І навіть у передовиці останнього нашого числа, говорячи про те, як уміло Комінтерн і совітська Москва використовували й використовують міжнаціональні тертя в Європі для продовження свого панування над підбитим народами Сходу Європи, — про майбутні національні держави яких говорив проф. П. Рорбах, — ми вказували на необхідність «розкладу совітського союзу на його складові національні частини, визволення й створення незалежних держав України, Кавказу, Донських козаків, Туркестану й т. д. та зведення Росії до її природних етнографічних меж».

В цей непевний час, коли буря над Сходом Європи може знову пройти, з огня й диму буде повставати й звільнятися молода, нова Україна в трохи відмінних умовах, ніж то було в 1917 році. І коли говорити при цьому про зовнішній світ, то це велике досягнення наше, що нас у світі тепер знають. І не лише розуміють наші стремління, а ліпші чужі уми навіть за необхідне й неминуче вважають повстання смостійної, незалежної, суверенної Української Держави.

Листи з Далекого Сходу

XII

Події в Європі та Азії за кілька останніх місяців остільки прикували до себе увагу цілого світу, що говорити про наше життя в Харбїні якось, навіть, ніяково: таким дрібним та малозначним воно випадає в порівнянні з тими проблемами, що їх розрішення стоїть на черзі дня.

Але-ж ті великі проблеми включають тако-ж питання державної незалежності України, питання, що вже тепер нерозривним ланцюгом зв'язане з іншими міжнародними проблемами й оминати якого на цей раз не буде можна.

З цього погляду українське життя в Харбїні може її не останнє звано в занадто складній апаратурі, що її звать українською проблемою взагалі. Це тому, що українців у Маньджу-Ді-Го нараховується до сорока тисяч душ, що поруч з цими українцями на Зеленому Кліні компактною масою живе до 700.000 їх земляків, що українські громади існують у головніших містах Хін, як Шанхай, Тяньдзин та Циндао. Як ук-

раїнці в Маньджу-Ді-Го, так і кожна з названих громад ведуть відповідну пропаганду, входять в стик з належними політичними колами на місцях, ведуть запеклу боротьбу з комунізмом та москалями й тим усім українську проблему в той чи інший спосіб активізують та привертають до неї увагу міродайних чинників та преси.

* * *

Серед буденного українського життя в Харбіні за кілька останніх місяців треба вмістити два святкування: незалежності України та 75 річниці з дня смерті Т. Шевченка.

Обидва святкування відбулися в українському національному домі в Харбіні; обидва зібрали дуже чисельну аудиторію, але кожне з них посило свій, цілком одмінний характер.

Святкування 22 січня організувала Рада української національної колонії в Харбіні й надала йому характер, свого роду, політичної демонстрації.

На влаштовану Радою академію завітав і один відомий японський приятель українців в Маньджу-Ді-Го, один з тих японців, що глибоко та серйозно вивчили українську проблему в цілому, живо нею цікавляться та розуміють вагу належного розрішення цієї проблеми не тільки для народу українського, а й для японського, як тако-ж розуміють значіння української проблеми для рішення цілого ряду питань суто далеко-східних, азійських. Крім того, на академію прибули представники місцевих колоній грузинської, тюрко-татарської, литовської, латвійської та жидівської.

Офіційна частина цієї академії була досить коротка та скромна. Після молебну д-р Барченко прочитав реферат, в якому підкреслив значіння IV Універсалу для України, нагадав основні його тези та закликав громадянство до продовження боротьби за здійснення наших державних ідеалів, що їх не вдалося ще й досі зреалізувати.

Після цього хор, що zorganizувався біля місцевої «Просвіти», заспівав «Боже, єдиний, великий» та національний гімн.

Характеристичною для нашого життя була не ця офіційна частина, а та, що відбулася потім, за шклянкою чаю, влаштованою жіночим відділом Ради колонії для всіх присутніх.

Крім промов представників різних українських організацій м. Харбіна, з привітаннями та промовами виступили тако-ж і згадані вже гості та приятелі. З них велике врагіння зробило коротеньке, але багатомовне слово нашого приятеля японця.

Японський гість, який знає досконально обставини, серед яких українцям приходиться боротися за свої права та ідеали, митаючи українців з національним святом, підкреслив, що нездійснення наших цілей до цього часу не повинно перешкоджати праці українців для свого державного та національного визволення, бо за українцями правда. І він глибоко вірить, що «ідея запанує над силою та повстане відроджена Україна до нового життя».

Не треба говорити, як було прийнято ці слова українським громадянством, сказані кільком сотням людей в присутності представників преси й інших національних організацій.

Висказану тільки цю думку було потім повторено майже всіма представниками інших національностей, але особливо вразила промова д-ра Кауфмана. Промову, що-до речі сказати, було збудовано дуже гарно й виголошено з великим умінням та темпераментом. Д-р Кауфман, відомий в Харбіні жидівський громадський діяч та популярний лікар, указав на konieczність для українців гартувати волю свого громадянства до побіди: «воля народу до побіди — це головна сила для створення України, як незалежної держави».

Хто знає ставлення жидівських провідників до державної незалежності України, того виступ д-ра Кауфмана примусив подумати над певними еволюціями, що сталися у жидів в Харбіні в останніх часах.

* * *

В іншому дусі відбулося свято 75 річниці з дня смерті нашого пророка та національного мученика Т. Шевченка.

Академія відбулася 15 березня. Рада української національної колонії в імені всіх українських організацій в Харбіні запросила громадянство прибути до свято-Покровської української церкви на службу Божу та на панахиду за спокій душі поета.

Як служба Божа, так і панахида відбулися українською мовою. Правив їх особливо урочисто настоятель церкви п.-о. Миколай Труфанів, у супроводі ще двох священників та двох дяконів. Церкву було переповнено народом. Перед панахидою пан-отець М. Труфанів сказав слово про Т. Шевченка, в якому довше зостановився над релігійністю поета, глибиною його віри та широтою християнських поглядів, використавши притому належні уривки з денника Т. Шевченка.

Увечері того-ж дня, в через край переповненій салі відбулася урочиста академія. Академію розпочав докладом д-р І. Шлендик про життя та значіння для українців Тараса Шевченка та його творчоти.

Відновивши в пам'яті слухачів основні моменти з життя поета, докладчик указав потім на поезії Т. Шевченка, як на надзвичайну моральну силу, що не лише збуджує українців до ризикування і заповітів поета, але й як на елемент, що слухачів і буде слухати до об'єднання та скоординованого чинності українців до здобуття державності, де б вони не були, до яких би угруповань не належали. Закінчив докладчик вказівкою на те, що поет не лише вказав нам ідеали, до яких маємо йти, але й визначив шляхи, якими тих ідеалів, на думку поета, досягти можна.

Академія, в організації якої, крім Ради колонії, прийняла діяльну участь місцева «Просвіта» та окремі громадяне, грюїшла дуже добре. Виконання хору, квартету, декламацій з творів Т. Шевченка, гра на бандурі та скрипці все було скомпоновано так, щоб пояснювало та доповнювало в душах слухачів те, чого докладчик не міг сказати, чи що могло б безпосереднє ілюструвати словами поета провідні думки доповіді.

Академія зібрала, як уже згадувалося, силу людей. Пройшла вона з добрим успіхом та показала, окільки харбінська українська нива ще дуже та дуже мало орана. На академії було багато людей у вишгородних сорочках, багато говорило навіть дозаною українською мовою, але їх ніхто не міг назвати, хто вони, та яких в українському домі досі ніхто не бачив.

Шевченківська академія, як і академія 22 січня, яскраво показала, якими шляхами має йти в Харбіні організована та продумана українська пропаганда між українцями та чужинцями.

* * *

Культурних українських сил, як уже не раз про це згадувалося, в Харбіні не багато. Нема навіть доброго диригента хору українця, але потенціальні сили українців дуже великі, й чекають вони на хояльність переходу в стан гухлигий та чинний.

В останні часи різні люди ці потенціальні сили українців пробують використати в своїх інтересах і не завжди ці спроби йдуть в парі з українською рацією.

До таких спроб треба віднести, наприклад, постановку в Українському Домі відомої п'єси «Гетьман Мазепа». «Спритний» режисер не побоявся написати в афішах такі «перли», як «лукавий гетьман» та інше, а генерального писаря Орлика, цього непорівняльного дипломата та вождя першої української еміграції, умудрився вивести, як якогось користюлюбця та льокаля. І знайшлася публіка, що й цьому була рада: все-ж, мовляв, українська вистава.

Не така вже, ніби, велика річ — театральна вистава. Але все-ж такі вистави тут наше життя пробуджують; про наші стремління тут

примушують говорити та думати; російські часописи, хоч і дуже не хочуть, все-ж про такі факти згадують, а все разом нашу справу активізує.

Треба додати, що й українці, головню ті активніші, користають з усякої нагоди про себе якось нагадати. Цими днями, наприклад, стався справді анекдотичний випадок, на Харбін досить характеристичний, а для нашої пропаганди цілком не злий.

Прийшов до Харбіна відомий артист Ф. І. Шаляпін. Трудно, розуміється, було дістати квитки на його концерти. Не едалося дістати квитка і нашому сдному землякові, андуристу, що являється завзятим пропагандистом українських визвольних ідей у Харбїні. З грою на бандурі цей наш земляк виступає навіть у місцевому радіо.

Довідався він, що у Шаляпіна слуга українець. Давонить до нього: «Промоя и, козаче, дістати квитка». Той запрошує увечері до себе з бандурою. Шаляпін був саме хворий і не вихсдив. Умовилися із слугою, щоб заграти на бандурі в сусідній з ним кімнаті.

Саме був у Шаляпіна лікарь. Раптом у сусідній кімнаті затужила бандура за широким українським степом.

Артист не витримає. Кличе до себе — що за дивні згуки ?

Слуга пояснив, що прийшов до нього в гості земляк українець з бандурою.

Шаляпін запросив до себе бандуриста і попросив його заграти. Зпочатку бандурист загрив «Баґду,» потім «Думи мої, думи»... Бандурист грає, а фантазія Шаляпіна викликає образ за образом, і нараз... на очах артиста сльози. Кінчив грати бандурист, а Шаляпін з чудовою українською вимовою почав по-шаляпїнськи декламувати «Думи мої, думи»...

Наш бандурист мав квиток на концерт. Але, крім того, на другий день в «Рупорі», місцевій російській газеті, при допомозі знову-ж одного українця, появляється ціла сторінка про Шаляпіна, а поруч з тим пишеться й про українську поезію, пісні, бандуру, нашого бандуриста й таке инше. «Рупор» газета, в якій час од часу появляються інформації про наше життя не перекручені та в належному освітленні.

І знов як бачите, українська пропаганда, що її так скрізь жахаються москалі та так старанно оминають.

Та крім пропаганди, що про неї була мова в цьому листі, в Харбїні появилася й инша, багато для нас важливіша та солідніша. Але про це в иншому листі.

Ткач-Олійник.

3 життя й політики

— Підготовка до з'їзду комсомолу. — Українська опера в Москві.

Серед тих турбот, що псууть спокій і нерви пануючій верхівці в ССРСР, не останнє місце займає справа молоді. Після замаху на Кірова ця справа на сторінках совітської преси була поставлена яскраво й виразно; вертається до неї совітська преса ввесь час, бо найти способів для полагодження її вона не в силі.

Реалізація планів совітського будівництва ставить надзвичайно гостро на порядок денний питання про кадри, — питання про тих людей з вистачаючою загальною освітою й технічною підготовкою, які могли б зреалізувати намічені плани. Природне, що ці кадри у першу чергу мусить постачати молодь. Справа з кадрами між тим стояла зде і стоїть зде, не зважаючи на всі зусилля совітської влади. Готування кадрів в ударному порядку дає мінімальні результати. Система совітської ос-

віти з її експериментаторством, з її занедбанням основ загальної освіти коштом політичного освідчення учнів, не задовольняє і не може задовольнити тих вимог, що їх ставить до людей ускладнена й розвинена бюрократична совіська машина. Свіські фаховці, свіські кадри, які знають постанови всіх комуністичних з'їздів, але рiвночасно не орієнтуються в елементарних правилах арифметики, очевидно, не в силі виконувати ті складні ділові завдання, які поставлено перед ними. І кількісно, і якісно вони не відповідають вимогам, що їх ставить сучасний момент перед совіською владою.

Але це не являється найбільшою й складною частиною проблеми совіської молоді для пануючої в СРСР верхівки. Найстрашніше й небезпечніше для неї те, що влада примушена з жахом дуже часто констатувати, що між нею й совіською молоддю, яка перейшла через совіську школу, нема спільної мови. Свіська молодь не має жадного нахилу одкладати здійснення своїх прав на людське культурне і життєве життя до свiщення всіх п'ятиліток, настроєна суцього практично, вона хоче ці свої права реалізувати тепер-же, відразу. Всі прориви й негодності совіського режиму, які проходять у неї перед очима, викликають у неї почуття критики й опозиції. Свіська преса не один раз, при всій своїй офіційній здержаності, мусіла нотувати факти різного роду ухилів у житті організації молоді — «трюкістських», націоналістичних, до антисемітських включно.

Всі ці «прориви», очевидно, не могли уникнути уваги керуючих чинників, і від довшого часу являємося ми свідками заходів, що мають на увазі поставити життя молоді на базі для совіської влади рейки. Було зроблено ряд заходів, що мали на увазі обивити й розширити діяльність комсомолу. Переведено ряд реформ в шкільній справі, що торкаються як середньої, так і високої школи; ці реформи знаменують поворот од експериментаторства до школи, збудованої по західно-європейських зразках. Нині підготовляється всеосягий з'їзд комсомолу, який має затвердити новий статут і програму цієї організації та надати їй новий характер і напрям. В якому напрямі хоче керувати совіська влада свою молодь, видно з проекту програми комсомолу, що його останніми днями оголошено в совіській пресі.

Згідно з новим проектом статуту («Правда», ч. 86 з 27.III), комсомол являється масовою позапартійною організацією молоді, що поєднується (примыкає) з ВКПб. Це основне наставлення статуту має величезну увагу і в корні міняє сучасне становище комсомолу. До цього часу, — властиво до прийняття нового партійного статуту останнім з'їздом ВКПб, — членство в комсомолі давало можливість дуже легкого, майже механічного переходу до рядів комуністичної партії, включення до найпривілейшованішої ерстви в СРСР. Новим статутом комсомолу ці можливості усуваються. Проте не треба думати, що новий статут разом з тим має на увазі створення справді безпартійної організації молоді. Перша декларативна частина програму містить в собі виклад усіх положень «сталінізму» в його останньому виданні, і визнання та прийняття цих положень є обов'язковим для всіх членів цієї «позапартійної» організації. Суть нового проекту статуту полягає в обмеженні тих прав, які посідала комуністи на молодь давніше, в зменшенні її політичної ролі. Конкретні завдання комсомолу, згідно з новим проектом статуту, формуовано в таких точках.

Комсомол має дбати про політичне виховання й освіту молоді, причому в цій частині програму, як спеціальні завдання комсомолу, підкреслюється боротьба з релігійними забобонами і боротьба з шовінізмом і націоналізмом. В обсягу загальної освіти на комсомол покладається обов'язок допомагати державним установам в розвитку й скріпленні совіського шкільництва. Він має помагати скріплювати шкільну дисципліну й організувати учебну роботу в школі. В обсязі фізичного виховання молоді комсомол має дбати про втягнення молоді до організації фізичної культури. В обсязі участі в «соціалістичному будівництві» зав-

данням комсомолу являється роз'яснення планів того будівництва, участь у «соціалістичних змаганнях», виховання пошани до «соціалістичної власності», заходи до скріплення рідини й виховання пошани до жінок. Спеціальний уступ програму зазначає завдання комсомолу що-до оборони країни, при чому тут підкреслюється його обов'язок дбати про виховання молоді в дусі совітського патріотизму.

Як бачимо, цей програм яскраво підкреслює підпорядкований, службовий характер організації. Молодь має учитися й виконувати ті громадські завдання, що їй ставить перед нею уряд. Перспектив перед нею комсомольська організація не одкриває жадних, оскільки після виходу з комсомолу його члени мають дуже обмежені можливості дістатися до рядів комуністичної партії. Новий статут не задовольняє, з одного боку, тим вимогам життєвого практицизму, які поширені серед совітської молоді, і дає дуже малі можливості що-до дальшої кар'єри; з другого боку, він не відповідає потребам ідейної частини цієї молоді, оскільки не творить вільної організації, що сама собою порядкується.

Чи задовольнить цей новий статут і реорганізація комсомолу совітську молоді і чи дасть можливість керуючій верхівці її підпорядкувати? Масою що-до цього поважає сумніви. Дуже непевним з цього погляду симптомом для керуючих чинників є той факт, що намагання викликати інтерес до нового статуту й програму, організувати дискусії коло них — дають мінімальні результати. «Комсомольська Правда» пише гарячі заклики про необхідність організувати дискусії з приводу нових проєктів, а організації молоді, що орієнтуються в справильному значінні цих закликів, обмежуються лише офіційними відписками і заявами, що вони в усьому погоджуються з новими проєктами. Заклики «Комсомольської Правди» до дискусій вказують, що вона розуміє, що серед молоді існує фермент, і хоче його виявити. Але марність цих закликів вказує, що для свого виявлення цей фермент шукає інших шляхів і інших методів. Факт існування совітського підземелля, нелегальної роботи і зав'язків нелегальних організацій можна встановити навіть на підставі даних совітської преси. Й контингент людей для цієї роботи і цих організацій постачають тепер не старі контр-революціонери, не «гуркулі», а передовсім совітська молоді, що виросла за совітських умов, що перейшла через совітську школу.

* * *

«Самоотверження» совітські малороси можуть радіти. Після тих прийнять і імпрез, які московські большевицьки влаштували для представників азійських і кавказьких «національних республік», дійшла черга й до української. Імпреза українська була спроектована хитро й обережно. Керуюча верхівка в Москві розуміла, що оповідати про всі добродійства сталінської національної політики, посилаючися лише на азійські й кавказькі приклади, і цілком ігнорувати найчисленнішу національну «меншість» в ССРСР, було б аж надто непереконуюче. З другого боку, для неї було ясно, що давати якісь обіцянки й виявляти доброзичливість українцям, які складають найнебезпечніший і непевний відтінок на шляху Москва-Прага-Париж, що його торус совітська Москва для червоної армії й Третього Інтернаціоналу, так само було б дуже небезпечним. Отже мудро було вибрано середній шлях. До Москви запрохано було не представників українських урядових кол, а лише майстрів українського мистецтва — кийську оперу і хор «Думка» та влаштовано «декаду українського мистецтва». Московській публіці показано було «Наталку Пилтавку», «Запорожця за Дунаєм» і, очевидно, як доказ того, що совітське українське мистецтво орієнтується не на Європу, а на Москву — «Снігурочку»; було репрезентовано український гопак і українську пісню. На українських спектаклях був сам Сталін та інші совітські достойники. Де-яким з артистів уділено совітські ордери та призначено на оперу і хор додаткові асигнування. Совітська преса вмістила

кілки статей з приводу цих гастролів. Це були, з одного боку, недбало-прихильні рецензії. («Конечно, им не мало еще надо учиться. Украинское искусство молодо, оно еще далеко от совершенства» (Правда ч. 84 з 25. III). З другого боку, ряд міркувань на тему про те, що українське мистецтво осягло можливості розвитку після «розгрому націоналізму» і переведення «сталінського курсу» в національній політиці на Україні. Це все, на що здобулася совітьська Москва для виявлення своєї прихильності до України. Само собою, українці — не буряти і не таджикки.

В. С.

3 міжнародного життя

— Після війни — перед війною.

Може найкращу характеристику сучасного становища міжнародних взаємин у Європі знайдено у Варшаві, де зараз переводиться утворення національного фонду оборони, бо, мовляв, після того, як німецькими військами зайнято демілітаризовану зону над Рейном, скінчилася доба після-воєнна і зачалася нова — передвоєнна. Ознаки цієї нової доби справді спостерігаємо рішуче в усіх державах європейського континенту, не викликаючи й островів його.

А н г л і я, що була цілий час після війни такою прихильницею європейського розбросання, не чекаючи на інших, сама обезброїлася майже на половину того, що вона мала перед війною. — тепер прискореним темпом наганяє втрачений час. Збільшує суходольну армію дома і в колоніях, закладає силу нових кораблів, повертає до служби старі крейсери й дредноути, реставрує їх на модерний штиб; ставить тисячі нових аеропланів, нагромаджує військові запаси, посилює свої фортеці в європейських водах, спеціально в Середземному морі.

Ф р а н ц і я, що так само, порівнюючи з попереднім станом, була обезброєна, збільшила термін служби у своїх військах, обсадила гарнізонами свою вставлену лінію прикордонних фортець і дбає зараз з цілою силою про те, щоб не була надцерблена висока поготовість її армії на землі, на воді і в повітрі.

Про Германію нема що багато й говорити. Денонсувавши торік військові параграфи Версальського договору, німці горячково, з властивою їм упертістю й систематичністю взялися до творення своєї озброєної сили. Як обчислюють у європейській про- й анти-німецькій пресі, вже на сьогодні Германія має активної армії біля мільйона людей. Ціла країна перетворилася у військовий табор, індустрія продукує поставання, творяться нові військові кадри. Усі свої фінансові можливості, всі організаційні здібності кинули німці на військову справу, і коли тільки, як то садать усі, вони заставляють фортецями свої рейнські кордони, то недалекій буде день, що Германія знову, як то було перед великою війною, стане найсильнішою мілітарною державою на континенті Європи. З заходу вона буде неприступною, а тому в інших напрямках матиме вільні руки.

Всліді цим трьом найбільшим державам ідуть і всі інші. Б е л ь г і я поставила фортеці на своїх кордонах і посилила своє озброєння. Про те саме думає й її сусідка Г о л а н д і я. І т а л і я, як відомо, веде африканську війну, але як раз тому, що вона знаходиться в стані війни, її збройна поготовість може бути негайно використана в кожному напрямі; з Африки війська можуть бути перекинуті й до Європи.

Що до Середньої Європи, то й тут держави не відстають. Ч е х о с л о в а ч ч и н а, країна до високої міри пацифістична, зараз, оскільки може та вміє, посилює свої військові можливості. А в с т р і я денон-

сувала мілітарні параграфи Сен-Жерменського договору, ставить зараз, як на таку малу країну, досить велику армію, бо, як гадають, кличе до зброї 100-150 тисяч люду. Її ніби-то не сьогодні-завтра нагодобить Угориція, яка може організувати армію, більшу за австрійську. Те саме, як ходять чутки, має зробити й Болгарія, яка неначе-то має намір привернути свої колишні військові, досить поважні контингенти.

Далі Туреччина офіційно поставила питання про право знову збудувати фортеці в Дарданелах, а, як повідомляють у пресі, фактично вже й розпочала цю справу. Що твориться з цього боку в Румунії, якось не видно, але безсумнісно й вона пильно бає тро свою збройну силу. Польща, як вказано вище, творить спеціальний фонд національної оборони, а її ближчі і дальші балтійські та скандинавські сусідки так само давно вже оглядаються на свої військові кодеса. Навіть Швеція, яка вже типово-нейтральна, далека від воєнних нахилів країна, але й та за останній час асигнувала великі для неї гроші на посилення своїх фортифікацій, на збільшення своїх контингентів та на модернізацію військового постачання.

З усіх європейських країн про військово не піклуються хіба що лише Іспанія та Португалія, але першій з них не до того, бо перед нею стоїть добре відома нам внутрішня загроза так званого «поглиблення революції», а друга фактично живе під британською протекцією, а тому особливо клопотатися не має причини.

Такий стан настроїв і клопотань Європи серед її так званих капіталістичних держав. Єдина позиція, хвалити Бога, в світі «соціалістична держава» — С С С Р, однак ані в чому не одрізняється од них. Так само, як і вони, захоплена вона воєнним занепокоєнням і піклуванням про збройні сили, може ще й більше за них. Коли вірити совітським вождям, напруження большевицьких зусиль у військовій справі дійшло до найвищої міри. С С С Р на сьогодні ніби-то має вже на поготові армію в півтора мільйона люду, а підготованих до мобілізації не то десять, не то п'ятнадцять мільйонів. Третина тої поготовності неначе-то спрямована на Дальній Схід, де вона творить самостійну армію, а там протистати армії японській, а дві третини стоять на західних кордонах С С С Р, бо совіти звідтам очікують напад на Германії, Польщі, хожє не якоїсь держави, який-то напад має, мовляв, статися в ближчому часі. З цією метою — протистати ворогам на Сході і на Заході — вступили совіти до Ліги Націй, склали ріжного роду пакти про допомогу, що зрештою зробили й роблять не лише вони, але й усі інші держави.

Яких наслідків треба чекати від указаної ситуації в Європі? Історія говорить нам наче-то про те, що подібне збройне напруження й очікування війни завжди до неї й приводило. Чи прийде воно й тепер до неї, де і як? Мабуть, прийде. Де, не так-то вже ясно. Як здається, європейського заходу до Рейну вона не торкнеться. Надто там уже непорушні кордони й народи.

Небезпечніше стоїть справа в середині Європи, але й тут мабуть таки обійдеться хіба що якогось не дуже великого і політично та економічною ревізією колишніх зобов'язань уже на сьогодні мирових договорів. Крім того, Середня Європа надто близька до Заходу, а цей Захід не допустить близького до себе пожару і може пригасити його на самих початках.

Властиво, небезпека лежить на Сході, на просторах того самого С С С Р, що розкинувся трохи в Європі, а найширше — в Азії. Туди не скрізь сягають впливи європейського Заходу, і там він не завжди може пригасити вогонь, коли той вибухне десь у середині Азії. Тому то зачаток воєнного пожару треба чекати саме звідтам, а чи буде він локалізований в Азії, чи перекинеться з часті до Європи, це вже залежатиме від міжнародних обставин.

Observer.

Хроніка

3 життя укр. еміграції.

У Франції

— Служба Божа в Українській Православній Церкві в Парижі (96, Bd. Auguste Blanqui, Paris 13, метро Glacière) відбудеться в неділю, 26 квітня с. р., о год. 10.30 раню.

3 життя Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі.

— Поіменний список ч. 26 осіб, що зложили датки на Бібліотеку.

На підписний лист ч. 711 Української Громади в м. Труа (Франція) датки зложили п. п. І. Адам-Ошико — 5 фр., Кириченко П. — 5 фр., Бондар С. — 5 фр., Ситник Петро — 5 фр., Андриєвський — 5 фр., Бордюженко — 3 фр., Журавський — 3 фр., Лисайко — 5 фр. і Гнідашевський — 5 фр.

На підписний лист ч. 715 Українського Гуртка в Гаврі (Франція) датки зложили: п. п. Сердюк Сергій — 5 фр., Вернакевич — 5 фр. і Гайдук Андрій — 5 фр.

На підписний лист ч. 720 п. Чорного з Шатс-де-ля-Форе (Франція) датки зложили: п. п. Дудниченко — 7 фр., Чорний — 7 фр., Кантор — 10 фр., Сліпчук — 3 фр. і родина Возняків — 10 фр.

На підписний лист ч. 735 п. сотника Руденка, уповаженого Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції в Аль-гранжі, датки зложили: п. п. Ів. Десятівський — 2 фр., Руденко — 3 фр., Залевський — 3 фр., Ільченко — 3 фр., Якубенко — 5 фр., Галушка — 2 фр., Маршевський — 3 фр., Бурбенко — 2 фр., Силенко — 3 фр., Гриненко — 3 фр., Хоренко — 3 фр., Лой — 5 фр., Санчук — 2 фр., Скрицький — 2 фр.,

Чорноморець — 3 фр., Бахусів — 3 фр., Турчин — 2 фр. і Івасенко М. — 2 фр.

— Замість великодніх візитів і поздоровлень на Бібліотеку склали: ген. В. Сальський — 5 зол., ген. П. Шандрук — 5 зол., інж. Є. Гловінський — 20 фр., А. П. — 5 зол., сотн. П. Денисенко — 1 зол., п. М. Тищенко — 1 зол., п. О. Золотницький — 1 зол., п. Є. Чепурний — 1 зол., Олесь і Микола Рибачуки — 5 зол., п. В. Татарський — 2 зол., Українське Культурно-Просвітнє Товариство «Українська Громада» в Болгарії — 30 лев.

— «Запорожець за Дунаєм», муз. Гулака-Артемовського. Ви тава Українськ г. Незалежн го Театр, Парижі.

Це справді було дві визначні вистави Українського Незалежного Театру в Парижі: Петра Шмалія — «Запорожець за Дунаєм» 12 квітня, на перший день Великодня, і потім другий раз в суботу, 18 квітня. Загальне враження од цілого ансамблю прекрасне. В еміграційних умовах ліпшого зробити неможливо. І недаремно публіка обидва рази зустрічала такими оплесками як самого п. Шмалія — Івана Карася, — так і всіх співаків і співаків.

Вистава бо дала повне враження українського побуту з-перед 150 літ. Крім того, як тоді страждали запорожці на чужині, так і тепер страждають і нудьгують за рідним краєм новітні наші емігранти. Доля тих і других дуже подібна. І тоді, як і тепер було захоплено нашу землю москалями...

Що-до виконання окремих артистами свої ролей, то про п. Шмалія (Іван Карася) і нані

Шмалієву (Оксана) та про їх талант не раз уже згадувалося на сторінках «Гризуба». Писала про них і англійська преса. «Daily Mail» (ч. 14,010 з 11 квітня с. р.) вмістила портрет п. Шмалієвої з відповідним поясненням.

Писала й російська преса прихильні рецензії про вистави театру Шмалія. А немає більшої нагороди співацькі чи співакові, коли й ворожі чужинці рукоплещуть. Мистецтво — велика сила. І в ньому так, як і у військовій справі, — поважається талановитий неприязель.

Дуже добре співала й грала жінку Карася — Одарку пані Яхненкова. Особливий успіх мала артистка в пісні «Ой казала мені мати», яку публіка примушувала повторювати. Однак роля Одарки, як здається, не була представлена цілком точно. Жінка Карася виглядала трохи замолодою.

Султан у виконанні п. Кириченка не вишов якось досить кольоровим. Співав-же п. Кириченко цілком добре.

Великий успіх мав молодий співак п. Миколаєнко, особливо в дуеті з п. Шмалієвою — «Чорною хмарою». На біс цей дует виконувався обидва рази. З чуттям п. Миколаєнком було проведено тако-ж і молитву — «Владико неба і землі». Після спектаклю я зайшов за сцену і познайомився з цим молодим артистом. І він мені яксь соромливо розказав, що його мати рідна онука запорозького отамана Гладкого.

Пан В. Солонар виступив у маленкій ролі свнуха, але живо представив цю кольорову, комічну фігуру із зміненним голосом.

Що-до невеликої, але доброї оркестри п. Сірін'яні, який дивував слухачів глибоким розумінням української мелодії, то треба сказати, що в тому не було нічого дивного. Бо, як виявилось, маестро 20 літ диригував кубанською симфонічною оркестрою в Катеринодарі, і тому можна сказати, що він просто по-

роднився з нашою музичною культурою.

Борис Лазаревський — З життя Української Громади в Тулузі.

З ініціативи президії Культурно-просвітньої Громади ім. гетьмана Ів. Мазепи, в Тулузі, 13 квітня с. р. відбулися загальні збори Громади з метою обрання нової президії.

До нової президії увійшли: полковн. Дейнеко — голова Громади, п. Галбін — заступник голови, п. Цимбалюк — секретар і скарбник. До Ревізійної Комісії обрано пп. Гребенка та Дідика.

Загальні збори одногосно постановили змінити надалі назву організації на «Громада Українських Емігрантів в м. Тулузі та її околицях».

В Польщі

— Збори представників українських організацій м. Варшави для обговорення справ, зв'язаних із вшануванням пам'яті бл. п. Головного Отамана С. Петлюри в 10-ту річницю його смерті, відбулися в помешканні Українського Центрального Комітету 8-го квітня с. р.

— З життя клубу «Прометей» у Варшаві. 5 квітня с. р. відбулися загальні збори членів клубу «Прометей», на яких проф. Р. Смаль-Стоцький в імені управи клубу зложив широке справоздання з минулої роботи клубу.

Потягом минулого року відбулося в клубі «Прометей» 13 відчитів на річні теми й кілька репрезентаційних чайних вечерів. Для молоді було організовано спеціальні курси підготовки до громадської праці.

До нової управи клубу від української секції увійшли: п. А. Крижанівський та нж. Л. Пинасенко. На голову клубу при оваціях обрано було поновно проф. Р. Смаль-Стоцького.

Налягать сподіватися виходу в недалекому часі першого числа друкованого органу «Прометейської» молоді.

В Румунії

— Великдень в українській колонії в Букарешті. З ініціативи Д. Комітету Української Еміграції в Румунії на перший день Великодніх свят було влаштовано, по громадській підписці, «взаємне пощодорвлення» членів української колонії в Букарешті, на яке, на 12-ту год. дня, зібралось значне число наших земляків. Де-хто приїшов з цілою своєю родиною.

О год. 12,30 голова Комітету д-р В. Трепке звернувся до присутніх з традиційним «Христос воскрес!» Всі відповіли «Воістину воскрес!», а д-р Трепке сказав коротку привітальну промову, яку закінчив висловленням надії, що в сей день Воскресіння Христа ми міцніше, ніж коли инше, віримо в світлий день воскресіння державної України, коли ми зможемо призгати один одного новим пощодорвленням: «Воістину воскресла Україна!»

Ця сали у відповідь на цю промову пролунало «Слава Україні!», після чого присутні разом заспівали «Ще не вмерла Україна» та «Христос воскрес із мертвих».

На цьому зібранні витворилася дружня й разом урочиста атмосфера, в якій, приємно бесідуючи, присутні провели кілька годин навколо святочно вбраного столу.

У всіх збори лишили душевне піднесення та послужили тіснішому зближенню між собою членів нашої колонії в Букарешті.

В Німеччині

— Виклад про Україну проф. д-ра Пауля Рорбаха в Домі Німецької Преси в Берліні, влаштований Спількою Українців у Німеччині на своєму ювілейному святі, відбувся з великим успіхом 2 квітня с. р. Темою викладу була: «Тисячоліт України та Східньої Європи».

Проф. Рорбах — відомий німецький знавець східно-європей-

ських питань і українського зокрема. Він з великим авторитетом і з великою ерудицією у викладі, що тривав 1 год. і 10 хвилин, представив своїм слухачам картину історико-політичного розвитку Східньої Європи, а заразом і України за останніх тисячу літ, підкреслюючи свою віру в могутність і непереможність української національно-державної ідеї. Згадав при тому професор і про сучасне поневолення України московськими більшовиками.

Закінчив проф. Рорбах свою доповідь надією, що совітський союз розпадеться на ряд самостійних національних держав, — в тому числі й Україна, розуміється, — і що повстання цих незалежних держав було б певною запорукою успішного розвитку цілої Європи.

Присутні влаштували проф. Рорбах і за його такий цінний і цікавий виклад про Україну правдиву овацію. Так як оплески переривали доповідь професора кожний раз, коли він згадавав ім'я свого співробітника, другого приятеля України п. Аксея Шмідта.

Ці овації й ці ознаки одобрення висловлених професором Рорбахом думок остільки заслуговують на підкреслення, що в публіці, крім берлінських українців, було багато німців, між якими можна було зауважити й визначні особи, приналежні до політичного світу і до націонал-соціалістичної партії.

Німці серед присутніх взагалі переважали. Між чужинцями були також кавказьці, б. білоруський консул у Берліні, Туркестанці й т. ин.

Цей виступ проф. Рорбаха знайшов у наступних днях відгук і в німецькій пресі.

К.

В Китаю

— Свято 22 січня в Шанхаю. Це найбільше українське свято скромно відсвяткувала Українська Громада в Шанхаю в своїй домівці. Крім членів Громади, на свято прибуло багато

грузин та був представник і від татар.

Свято відкрив голова Громади п. О. Мелник вступним словом, в якому і ригадав, що таке є для українців день 22-го січня, та зпрогнозував вшанувати вставанням гам'ять всіх поляглих за ідею незалежності України. Потім так само було вшановано гам'ять англійського короля Георга V, так як на землях Великої британської імперії користуються свободою багато українців.

Далі було відправлено молебень. Перед молебнем п. о. архимандрит Денис вголосив патріотичну промову, а після молебню прочитав молитву за Україну. Всі при утні українці і всі гості здійснили колінопреклонно.

Після молебні було зачитано доповіді. Першу доповідь на тему дня було зачитано секретарем Громади г. Кваненгом, потім пані Мар'яна Мельник зачитала другу дуже змістовну доповідь, присвячену також дню 22-го січня та про ролі жінки у визвольній боротьбі України. А. Шига прочитав доповідь про українські військові формації та збройну боротьбу за Україну.

Після закінченні доповідей, голова грузинської колонії поздоровив українців з національним святом та торкнувся сучасного становища України й Грузії. А п. Хаїндров, голова союзу Грузинської Молоді, також поздоровив з виокремленим днем і висловив надії й побажання, щоб наступне 22-ге січня святкувалось у Києві, столиці незалежної України, з представниками самостійної, дружньої Грузинської Держави.

Потім відбулися декламації і концерт. Декламацію «Вперёд, борці» виконав Володя Гриневич, дует пані Г. Гриневич та пані М. Боссельман, соло пані Боссельман, соло-скрипка пан О. Гриневич. Офіційна частина святого програму закінчилась співом «Ще не вмерла Україна».

М. Квашенко.

В Комітеті Приязни Натові Кавказу, Туркестану та України.

В суботу, 18 квітня с. р., Комітет Приязни організував публічний доклад представника Азербейджану п. Мір Якуба бей Мехтієва на тему «Проблеми азійської політики». Докладчик зібрав велику аудиторію, яка з увагою вислухала його цікаву доповідь. П. Мір Якуб зупинився спершу на Японії та її азійській політиці супроти Китаю, Манджу-Ді-Го та Монголії. Подаючи великий фактичний матеріал, він утримувався від голосних висновків, але рішуче підкреслив велику небезпеку від совітської експансії на схід і південь в Китаю і на те, що Японія це та єдина сила, яка в стані зупинити наступ комунізму в Азії. Далі докладчик уважно зупинився на планах і намірах Німеччини щодо ССРСР, при чому він докладно цитував книжку Гітлера «Моя боротьба» в тій її частині, де говориться про «Drang nach Osten», та зробив висновки, що очеидно на цих позиціях стоїть німецький уряд і націонал-соціалістична партія, бо книжку знову перевидано, і без жадних змін. Далі Мір Якуб бей говорить за англійську політику на ході, яка має свої інтереси і в Китаю, куди Англія вклала колосальні капітали. Повстає проблема, як розграничити всі ці конкуруючі інтереси. Закінчує свою доповідь докладчик характеристикою стремління ССРСР в Азії і побоюваннями Москви як червоної, так і емігрантської: обидві передбачають війну, яка загрожує розпадом імперії.

За пізнім часом дискусії не мали бути дуже широкими, але все-ж встигли висловитися п. п. Блінов, Султанов, Албеков, Єремій та Івазава. Останній промовець вказував на повну протилежність європейської і московської політики: в той час, як Європа веда світ наперед, Москва тягнула його назад. Так, в час, коли інші народи звільнялися, на Україні, в Грузії, в Азербейджані вводилося кріпацтво, яке нині повторно знову заведено в ССРСР.

Голова проф. Шульгин в кінцевому слові подякував докладчикові і зробив, з свого боку деякі зауваження. Він загадав, що в своєму недавньому інтерв'ю що-до Франції, Гітлер просто заявив, що він своєї книжки не змінив, але змінє свою політику, накреслену відповідно до потреб життя. Можна думати, що де-що з того, що торкається Сходу, те-ж змінено. Але, ясно, властиво, ніхто не знає дійсних планів Німеччини щодо Сходу, і може це висвітлення сприяти до полегодження багатьох проблем. Що-до України, то вона, як це не раз вже було заявлено, готова співпрацювати з чужинцями державами тільки при умові визнання суверенних прав її народу. Голова підкреслює різницю між позицією росіян-емігрантів, дуже комплікованою і суперечною, та ясною позицією еміграції поневолених народів, що твердо йдуть до свого визволення.

На кінець голова привітав приїзжих гостей — Айяз Ісхакі, Джафар Сайдамета та Мустафу Вікілова.

20 квітня відбулися закриті збори Комітету в присутності декількох гостей, під час яких п. Сремів прочитав цікавий доклад з своїх останніх подорожніх вражень.

Листи до Редакції.

I.

На цьому місці складаю щире сердечну подяку Редакції «Тризуба» за співчуття, висловлені мені з приводу смерті моєї дружини.

Усім побратимам, що надіслали мені численні листи з висловленням співчуття, тако-ж сердечно дякую.

Є. Білецький,
ген.-хорунжий

11. IV. 1936.

Воскодаві.

II.

Високоповажний Пане Редакторе!

Не відмовте вмістити на сторінках Вашого хвального тижневика мою щире подяку за оказану мені грошеву допомогу на лікування мого сина таким українським організаціям: Управі Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції, Генеральній Раді Українських Еміграційних Організацій у Франції та Управі Українського Гуртка в Шато-де-ля-Форе. Ці три організації надіслали мені по 100 фр. кожна.

Всім цим організаціям-добродіям ще раз велике спасибі.

З правдивою пошаною

А. Дудниченко

13 квітня 1936 р.

Chateau-de-la-Forêt.

З в і т

з бесід при «Тризубі» на користь безробітних за час од 20. I. по 31. III с. р.

	франк.
Сальдо з поперед. звіту ..	69.90
Бесіда 2. II	59.65
Бесіда 16. II	26.10
Бесіда 1. III	43.15
Бесіда 15. III	30.85
Пожертва п. Шульги ...	4.—

Разом ... 233.65

	франк.
1 допомога	61.75
1 допомога	51.65
1 допомога	50.—
1 допомога	31.45
1 допомога	35.—
Сальдо на 31. III. 1936 р.	3.80

Разом ... 233.65

Од Редакції

Редакція «Тризуба» просить прийняти її сердечну подяку всі установи, організації й окремі особи, що були ласкаві надіслати привітання з Великодніми святами.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Щиро здоровлять з Великодніми святами всіх друзів і знайомих —

ген. В. Сальський, ген. П. Шандрук, Олеся й Микола Рибачуки з Сувалок, Єфрем Чепурний з Гродна, інж. Є. Гловінський, А.Л., Павло Денисенко, Микита Тименко, Олександр Золотницький з Варшави, Василь Татарський з Познаня — із Польщі;

Українське Культурно-Просвітне Товариство «Українська Громада» в Болгарії,

— які замість великодніх поздоровлень і візитів склали пожертву на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі.

Українське Культурно-Освітнє Товариство «Українська Громада» в Болгарії щиро вітає Пана Головного Отамана Андрія Лівіцького, Уряд і славне військо Української Народньої Республіки, всіх членів Товариства та його філій і всі споріднені українські організації — з Великодніми Святами й засилає традиційне

Христос Воскрес!

Воскресе й Україна!

Філія в Альгранжі Товариства б. Вояків Армії Української Народньої Республіки у Франції вітає всіх братів і сестер українців на великій нашій любій батьківщини Україні і в розсіянні перебуваючих з Великодніми святами і бажає сил та витривалости в боротьбі за свободу Рідного Краю.

Христос Воскрес!

Українська Громада в Діжоні засилає Великодні привітання всім Громадам Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції.

ТРИЗУБ

тижневий політичний, культурний, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою, виходить в 1936 році по-старому і за участі тих самих співробітників

Умови передплати на 1936 рік

У Франції на рік — 60 фр., на півроку — 30 фр., на три місяці — 15 фр., на один місяць — 6 фр.

	1 рік.	1/2 року	3 місяці	1 місяць	окр. чис.
ЧЕХІЯ	80 к. ч.	40 к. ч.	20 к. ч.	10 к. ч.	3 к. ч.
ПОЛЬЩА	18 зл.	10 зл.	5 зл.	2 зл.	0.60 зл.
РУМУНІЯ	500 лев	300 л.	150 л.	50 л.	20 л.
НІМЕЧЧИНА	12 мар.	6 м.	3 м.	2 м.	0.50 м.
СПОЛ. ШТАТИ П.А.	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.
КАНАДА	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.
БЕЛЬГІЯ	20 бельг.	10 б.	6 б.	2 б.	0,60 б.
БОЛГАРІЯ	200 лев	100 лев	50 лев	18 лев	5 лев

У Парижі набувати в книгарні В. Піволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris VI

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

й читальня при ній (41, rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9)
відкрита в середу й четвер — 6-9 г., суботу — 4-8 і в неділю — 2-6.

При Бібліотеці Музей С. Петлюри

В читальні 90 органів преси — журналів, газет, бюлетенів з різних країн, де живуть українці.

Книжки видаються додому. За читання 5 фр. у місяць (за одну книгу) і 25 фр. за пеки.

Коштом читача висилаються книги тако-ж і на провінцію.

Марки пам'ятні на десятиліття смерті Головного Отамана С. Петлюри випустив Комітет по вшануванню його пам'яті. Марки трьох сортів. Ціна комплекту у Франції — 4 фр. Набувати можна в Редакції «Тризуба», в Українській Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі (41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9) та в українських організаціях.

Шановних авторів, що хотіли б вмістити свої статті в спеціальному числі «Тризуба», що буде присвячено десятиліттю з дня смерті С. Петлюри, проситься ласкаво надіслати їх до Редакції до 1 травня с. р.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагує — Комітет. Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant : M-me Perdrizet.

Imp. de Navarre, 5, rue des Gobelins, Paris XIII